

رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی
دوره ۵، شماره ۱۶، بهار ۱۳۹۶
ص ص: ۶۱-۷۵

وضعیت اجتماعی - اقتصادی شرکت کنندگان در ورزش همگانی کلان شهرها (سیاست ها، راهکارها و شاخص های کنترل)

ابوالفضل فراهانی^۱ - امین عادل خانی^{۲*} - فاطمه موسوی نسب^۳

۱. استاد گروه تربیت بدنی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران ۳۰۲. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور، تهران،

ایران

(تاریخ دریافت: ۰۲/۰۳/۱۳۹۴، تاریخ تصویب: ۱۴/۰۹/۱۳۹۵)

چکیده

برنامه ریزی و کنترل دو تیغه فیچی توصیف شده اند. از این روش ساخت وضعیت اجتماعی - اقتصادی شرکت کنندگان به منظور برنامه ریزی علمی و تعیین شاخص های ارزیابی عملکرد برای کنترل مناسب ضرورت می یابد. هدف، شناخت وضعیت اجتماعی - اقتصادی شرکت کنندگان در ورزش همگانی، روش تحقیق توصیفی - زمینه یابی و جامعه آماری تمامی شرکت کنندگان در ورزش های همگانی شهر تهران بودند. در این پژوهش، وضعیت اجتماعی - اقتصادی را مؤلفه های مسکن، شغل، درآمد، تحصیلات شرکت کننده، همسر و فرزند، میزان مطالعه، تعداد مسافرت داخلی و خارجی، شغل همسر، امکانات شخصی و رفاهی تشکیل می دادند. ابزار تحقیق چک لیست محقق ساخته بود که پس از تأیید روایی محتوا و تعیین پایایی استفاده شد ($\alpha = 0.84$). داده ها با استفاده از شیوه های آمار توصیفی و آمار استنباطی (تی دو گروه مستقل) تجزیه و تحلیل شد. نتایج درباره متغیر مورد بررسی نشان داد بیشترین شرکت کنندگان در طبقه پایین (۵۳/۸ درصد) و متوسط (۴۳/۲ درصد) قرار دارند و کمترین (۳ درصد) آمار متعلق به افراد در طبقه بالاست. همچنین تفاوت معناداری بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی زنان با مردان مشاهده نشد. برای تحلیل نتایج و استخراج سیاست ها و راهکارهای مبتنی بر واقعیات از تحلیل سوات^۱ استفاده شده و سپس پیشنهادهای کاربردی به همراه شاخص های ارزیابی عملکرد از پیش تعیین شده ارائه می شود.

واژه های کلیدی

راهکارها، سیاست ها، شاخص های کنترل، ورزش همگانی، وضعیت اجتماعی - اقتصادی.

مقدمه

برای حکومت‌ها و مدیریت شهری به وجود می‌آید که ضمن افزودن قابلیت‌های بدنی شهروندان، سطح سلامت آنان را افزایش می‌دهد، خلق و خوی آنان را بهتر می‌کند، احترام به قانون و رعایت حقوق دیگران را به آنان می‌آموزد، روح همزیستی آرامش‌بخش را در آنان می‌دمد، امید به زندگی را در آنان افزایش می‌دهد و در نهایت شهروندانی شایسته به‌بار می‌آورد.

همچنین جای دادن ورزش در فراغت شهروندان، بی‌نظمی‌ها را کاهش داده و به شخصیت آنان به صورت فزاینده‌ای ثبات می‌دهد (۲۴) و به عنوان یکی از فعالیت‌های فراغتی از نوع فعال، نقش تعیین‌کننده‌ای در حفظ سلامت جسمی و روانی دارد. البته اطلاع افراد از تأثیرات مطلوب فعالیت‌های ورزشی بر دستگاه‌های مختلف بدن، موجب شده تا گرایش به فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت روزبه‌روز افزایش یابد (۱۰). تحقیقات انجام گرفته در قاره اروپا نشان می‌دهد، رویکرد اصلی در کشورهای این قاره گسترش ورزش همگانی است (۱۶). دلیل این مسئله تأثیر ورزش همگانی بر سلامت تعداد بیشتری از افراد جامعه است. در ورزش همگانی عقیده بر این است که سرمایه‌گذاری دولت، موجب بهبود چند برابری سلامت و بهداشت جامعه خواهد شد (۱۲).

ورزش همگانی، تربیت بدنی یا ورزش برای همه تعریف شده است، به عبارت دیگر ورزش همگانی به انواع مختلف فعالیت‌های جسمی اعم از بازی‌های غیرمنظم و خودجوش بومی، ورزش صبحگاهی، فعالیت در پارک‌ها و فضای باز، کوه پیمایی، کلاس‌های آمادگی جسمانی تا تمرین‌های بدنی و روانی که به انقباض عضلانی و افزایش مصرف انرژی و ضربان قلب در فرد منجر شود، اطلاق می‌شود. ورزش همگانی اغلب به ورزش‌های گروهی غیررقابتی و بدون هزینه یا ارزان قیمت گفته می‌شود و افراد در دامنه سنی سه تا بالای هفتاد سال در ورزش همگانی شرکت

پاسخگویی به نیازهای پایه‌ای و اساسی جمعیت شهری و تشخیص فعالیت‌های غالب شهری، از وظایف دولت‌های مرکزی و مدیریت شهری است (۵).

رفع محرومیت اجتماعی در شهرها، اقدام عمده حکومت‌ها و مدیریت شهری در قرن بیست و یکم دانسته شده است. تلاش بر این است که زندگی‌ای ایمن‌تر، ارزان‌تر و انسانی‌تر فراهم شود و شعار شهر شامل^۱ در برابر شهر فاصل^۲ به تدریج رواج یابد. در شهر شامل، شهروندان امکان می‌یابند تا در مورد کارکرد و اداره شهر خود نظر بدهند. با جلب همکاری گسترده مردم به‌ویژه مردم محروم در مناطق خود، باب مشارکت همگانی گشوده می‌شود. مشارکت همگانی به صورت امکان حضور در عرصه‌های اجتماعی و بروز توانایی‌ها و رفع موانع دسترسی به منابع و خدمات همگانی تحقق می‌یابد. در این زمینه اقبال به ورزش امکان حضور، بروز ارتباط و مشارکت افراد و گروه‌های اجتماعی مختلف را در یک جامعه، به‌ویژه در کلان‌شهرها فراهم می‌کند.

رقابت‌های ورزشی فرصت‌های یگانه‌ای است که در آن ورزشکاران، فارغ از جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و به دور از تبعیضات نژادی، دینی، قومی و جنسی می‌توانند مشارکت جویند. در دسترسی به امکانات ورزشی، تفاوت‌های سنی و معلولیت‌های جسمی نیز منظور نمی‌شود. بنابراین با گسترش ورزش زمینه‌های برخوردار شدن شهروندان از زندگی و خدمات پایه شهری فراهم می‌شود (۹) و بستر مناسبی در محیط‌های ورزشی

۱. در شهر شامل شهروندان در اداره امور شهر با مدیریت شهری همفکری دارند و امکانات اجتماعی و رفاهی برای تمامی شهروندان به صورت عادلانه فراهم است.

۲. در شهر فاصل شهروندان به‌ویژه مردم محروم حق مشارکت و همفکری در امور شهر را ندارند و امکانات اجتماعی و رفاهی برای شهروندان با طبقات اجتماعی اقتصادی مختلف ناعادلانه است. به عبارت دیگر شهروندان با طبقات اجتماعی اقتصادی بالا از امکانات بهتری نسبت به شهروندان طبقات پایین که معمولاً ساکن مناطق محروم‌اند، برخوردارند.

(۹، ۱۶). ایران با ۵/۹۲ درصد در رده آخر قرار دارد (۱۶). این در حالی است که در بند سه اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به گسترش ورزش همگانی به صورت رایگان تأکید شده است (۲). این آمار نگران کننده بوده و با شعار «انسان سالم محور توسعه پایدار» در تناقض است.

برنامه ریزی واقع بینانه برای بهبود وضعیت موجود، ضروری به نظر می رسد. به منظور برنامه ریزی و ارائه سیاست و راهکار متناسب با واقعیت ابتدا باید وضعیت موجود از ابعاد گوناگون بررسی و تجزیه و تحلیل شود. یکی از ابعاد بسیار مهم در رشد و گسترش ورزش همگانی که نیازمند توجه جدی است، درک و شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش و پایبندی مردم به فعالیت های ورزشی است. از جمله این عوامل می توان به وضعیت اجتماعی - اقتصادی و شاخص های آن اعم از سطح تحصیلات، میزان درآمد و شغل اشاره کرد (۲۳). متغیر وضعیت اجتماعی - اقتصادی، به علت تفاوت های زیاد در جوامع مختلف و تأثیر پذیری عمیق و گسترده آن از ساختار جامعه، رشد سریع جامعه، عوامل ریشه دار فرهنگی، روابط و مناسبات اجتماعی و سیاست گذاری های حاکم در یک جامعه و در زمانی معین مختص به آن جامعه در آن برهه زمانی است و نتایج آن قابل تعمیم به جامعه یا زمانی دیگر نیست (۱۴). لیکن در این پژوهش اصطلاح وضعیت اجتماعی - اقتصادی به میزان درآمد ورزشکار و خانواده، وضعیت شغلی، تعداد مسافرت ها، پس انداز و امکانات رفاهی مثل بیمه و مسکن اطلاق می شود.

در ضرورت بررسی این متغیر جامعه شناختی همین بس که تحقیقات گوناگون به بررسی آن پرداخته و نشان داده اند که این متغیر با موارد گوناگونی مانند اضافه وزن و کمبود وزن (۶)، تفاوت در باورهای مذهبی کودکان (۱۷) و یادگیری در درس ریاضی و فرایند آموزش ریاضی (۴)

دارند. در این زمینه سازمان های ذی ربط مانند فدراسیون ورزش همگانی و شهرداری ها موظفانند به منظور گسترش تعداد شرکت کنندگان در فعالیت های ورزشی بدون محدودیت های سنی، جنسیت، معلولیت و غیره با هدف سلامت و تفریح تلاش کنند (۹). اهمیت ورزش همگانی در جوامع، از ابعاد مختلف قابل شناسایی است که در ادامه توصیف می شود.

دین مبین اسلام بر اهمیت ورزش همگانی که سلامت را در پی دارد، تأکید کرده و از دست رفتن سلامت تباهی و کاستی بزرگ دانسته شده است. بهره گرفتن از خوراک خوب، پرورش، پیرایش و آرایش مناسب تن، پرهیز از کندی، دست یافتن به چابکی و تنومندی، از نیکی ها و خواستنی هاست که در جای جای اسلام بدان اشاره شده است. البته در همه این موارد به رعایت توازن و تعادل سفارش شده است (۹). وضعیت سلامت جامعه از ابعاد مهم بررسی ورزش همگانی است. براساس آمار وزارت بهداشت در سال ۱۳۷۹، بیش از ۴۱ درصد علل مرگ و میر مربوط به پنج بیماری بوده است که سه بیماری در اثر کم تحرکی حادث می شود. نحوه گذران اوقات فراغت نیز از ابعادی است که در ورزش همگانی قابل بررسی است. براساس تحقیقی در شهر تهران مشخص شد، با وجود افزایش فعالیت بدنی در اوقات فراغت، بازهم ۸۴ درصد مردم اوقات فراغت خود را با تماشای تلویزیون پر می کنند (۹). یکی دیگر از ابعاد مهم، تعداد شرکت کنندگان در ورزش همگانی است. براساس بررسی منابع مختلف، میزان شرکت کنندگان در ورزش همگانی در ژاپن ۶۸ درصد در سال ۱۹۷۹، سوئد ۵۰ درصد، استرالیا ۵۲ درصد، دانمارک ۴۵ درصد و هنگ کنگ ۵۴ درصد در سال ۱۹۹۸، نروژ ۴۱ درصد، سنگاپور ۳۸ درصد، فرانسه ۳۵ درصد، چین ۳۳ درصد، ایتالیا و جمهوری چک ۳۳ درصد و یوگسلاوی، فیلیپین و اسپانیا ۲۰ درصد بوده است

وضعیت اجتماعی- اقتصادی میزان مشارکت افراد در ورزش افزایش می‌یابد (۱۸). این موضوع نشان‌دهنده نیاز به تحقیقات جامع‌تر و معتبرتر در این زمینه است. همچنین برخی تحقیقات مؤلفه‌های وضعیت اجتماعی- اقتصادی را به صورت مجزا بررسی کرده بودند. برای مثال رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۸) و رضوی و طاهری (۱۳۸۹) فقط مؤلفه‌میزان تحصیلات را بررسی کرده بودند (۷، ۸). شایان ذکر است جامعه آماری و روش انتخاب نمونه آماری بیشتر تحقیقات مذکور به منظور تعمیم این نتایج به جوامع دیگر مناسب نیست. از این رو اطلاعات جامع درباره وضعیت اجتماعی- اقتصادی شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی کلان شهرها در دست نبوده که نشان‌دهنده اهمیت و ضرورت تحقیق حاضراست.

گفتنی است که تعیین شاخص‌های از پیش تعیین‌شده برای کنترل که هنگام برنامه‌ریزی مشخص می‌شود، از نوآوری‌های مهم این تحقیق در حوزه مدیریت ورزشی است. اهمیت کنترل و رابطه تنگاتنگ آن با برنامه‌ریزی مانند دو تیغه یک قیچی تعریف شده است. روش تجزیه و تحلیل روند (کنترل از طریق مقایسه گزارش‌های آماری خاص در دوره‌های زمانی مختلف مانند ماهانه، سالانه یا چندساله) یکی از روش‌هایی است که برای کنترل استفاده می‌شود (۱۳). در این زمینه با شناخت وضعیت اجتماعی- اقتصادی شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی، شاخص‌های کمی برای کنترل برنامه از طریق تجزیه و تحلیل روند تعیین شد که این امر از ویژگی‌های برجسته تحقیق حاضر است.

بررسی نتایج تحقیقات انجام گرفته نشان می‌دهد، پژوهشی که به بررسی جامع وضعیت اجتماعی- اقتصادی شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی به تفکیک زنان و مردان در کلان‌شهری مانند تهران بپردازد، به منظور سیاست‌گذاری و ارائه راهکار ضروری به نظر می‌رسد. از این

ارتباط دارد. همچنین وندن دریش^۱ و همکاران (۲۰۱۲)، فدریکو^۲ و همکاران (۲۰۱۲)، کانترز^۳ و همکاران (۲۰۱۳) و ایم^۴ و همکاران (۲۰۱۵) در خارج کشور و پژوهش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۱)، رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۸)، مظاهر (۱۳۸۹)، رضوی و طاهری (۱۳۸۹) و اسلامی و همکاران (۱۳۹۲) در داخل کشور به تحقیق و پژوهش بر روی این متغیر جامعه شناختی ورزشکاران پرداخته‌اند که نشان‌دهنده ضرورت پژوهش در مورد متغیر وضعیت اجتماعی اقتصادی است (۲۵، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۸، ۱۵، ۸، ۳).

در ضمن مرور پیشینه نشان داد، بیشتر تحقیقات چهار مؤلفه میزان درآمد، سطح تحصیلات، وضعیت مسکن و منزلت شغلی را مؤلفه‌های تعیین‌کننده وضعیت اجتماعی- اقتصادی ملاک قرار داده‌اند که با عنایت به یافته‌های گرامرودی و مرادی (۱۳۸۹) این مؤلفه‌ها معرف جامع و استانداردی برای این متغیر نیست (۱۴). در برخی از این تحقیقات هر یک از این چهار مؤلفه با میزان مشارکت ورزشی به صورت جداگانه و در برخی دیگر ترکیب این چهار مؤلفه به عنوان وضعیت اجتماعی- اقتصادی با میزان مشارکت ورزشی بررسی شده است.

همچنین تحقیقاتی مشاهده شد که علاوه بر بررسی وضعیت اجتماعی- اقتصادی افراد، به بررسی برخی از متغیرهای جمعیت‌شناختی نیز پرداخته و آنها را در تعیین وضعیت اجتماعی- اقتصادی دخیل دانسته‌اند. در گزارش رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۸) و رضوی و طاهری (۱۳۸۹) میزان مشارکت افراد در وضعیت اجتماعی- اقتصادی متوسط پایین و متوسط بیشتر بود (۷، ۸). این یافته‌ها متضاد یافته‌های تحقیق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۱) بود که بیان می‌داشتند، با بالا رفتن

1. Vandendriessche
2. Federico
3. KanTERS
4. Eime

طریق کاستی‌ها و فزونی‌های ورزش همگانی مشخص می‌شود و این نتایج می‌تواند متولیان و مسئولان را برای برنامه‌ریزی در ورزش همگانی به‌منظور تحقق چشم‌اندازهای سند تفصیلی نظام جامع توسعه تربیت‌بدنی و ورزش کشور در سال ۱۳۸۴ یعنی تضمین سلامت جسمی و روانی جامعه و دستیابی به ورزش زیبایی‌گرا، آموزنده و وحدت‌آفرین به دور از خشونت، تبعیض و سلطه (۹) یاری رساند. در واقع هدف اصلی تحقیق حاضر تحلیل وضعیت اجتماعی - اقتصادی شرکت کنندگان در ورزش همگانی است، که در این رهگذر می‌توان با تأکید بر وضعیت فرهنگی و مالی افراد جامعه نسبت به تحقق چشم‌اندازهای بیست‌ساله تربیت‌بدنی و ورزش کشور و تحقق شعار «انسان سالم محور توسعه پایدار» برنامه‌ریزی و شاخص‌هایی را برای کنترل اجرای مطلوب این برنامه ریزی‌ها از پیش تعیین کرد.

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر توصیفی - زمینه‌یابی است. جامعه آماری را تمامی مردان و زنان شرکت‌کننده در ورزش‌های همگانی شهر تهران تشکیل می‌دهند که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. برای این منظور و براساس دستورالعمل ارزیابی پیوست اجتماعی فرهنگی شهرداری تهران^۱ که کلیه مناطق ۲۲گانه شهر تهران را در پنج پهنه‌بندی جغرافیایی مختلف شمال (مناطق ۱، ۲، ۳ و ۵)، شرق (مناطق ۴، ۸، ۱۳، ۱۴ و ۱۵)، غرب (مناطق ۹، ۱۰، ۲۱ و ۲۲)، مرکز (مناطق ۶، ۷، ۱۱ و ۱۲) و جنوب (مناطق ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۰) تقسیم کرده بود، از هر پهنه دو منطقه و از هر منطقه چند ایستگاه ورزش همگانی مردان و چند ایستگاه ورزش همگانی زنان

به‌صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌ها توسط محقق یا در برخی گروه‌های زنان توسط مربی ورزش همگانی بین شرکت‌کنندگان به‌صورت تصادفی توزیع و پس از دقایقی جمع‌آوری شد. براساس جدول مورگان تعداد نمونه ۳۵۰ مرد و ۳۵۰ زن تعیین شد. تعداد کل پرسشنامه‌های توزیع‌شده در پنج پهنه‌بندی شهر تهران حدود ۸۵۰ عدد بود که از این تعداد ۳۳۰ آزمودنی زن و ۳۲۹ آزمودنی مرد پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند و به محقق برگرداندند. بنابراین نمونه آماری تحقیق شامل ۶۵۹ نفر از شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی است. شایان ذکر است از آنجا که تکمیل پرسشنامه نیازمند داشتن حداقل سواد خواندن و نوشتن برای پاسخ دادن به پرسش‌هاست، پرسشنامه به‌صورت تصادفی در اختیار افراد باسواد جامعه تحقیق قرار گرفت و افراد بی‌سواد مطالعه نشدند. در ضمن سابقه شرکت کردن افراد در ورزش همگانی محدود نشده است.

برای گردآوری اطلاعات از چک لیست محقق ساخته استفاده شد که با استناد به تحقیقات پیشین تنظیم شده بود. با عنایت به یافته‌های گرامرودی و مرادی (۱۳۸۹) (۱۴) در تحقیق حاضر مؤلفه‌های میزان تحصیلات، وضعیت یا موقعیت شغلی، میزان درآمد ماهیانه، میزان مطالعه شرکت‌کننده، میزان تحصیلات همسر، شغل همسر، میزان تحصیلات فرزند، تعداد مسافرت‌های داخلی و خارجی در طول سال، امکانات شخصی و رفاهی و نوع مسکن برای اندازه‌گیری وضعیت اجتماعی - اقتصادی استفاده شد. سپس به‌منظور سنجش روایی محتوای^۲ چک لیست از متخصصان نظرخواهی شد. متخصصان پس از درخواست برخی اصلاحات اعلام کردند که چک‌لیست مورد نظر برای سنجش وضعیت اجتماعی - اقتصادی شرکت‌کنندگان در تحقیق روایی لازم را دارد. در نهایت

۱. دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی. دستورالعمل ارزیابی پیوست اجتماعی فرهنگی، ویرایش اول، ۱۳۸۷

استیجاری، شخصی، اجاره به شرط تملیک، سازمانی، پدری یا مادری و نوع دیگر امتیازی بین ۱۵ تا ۴۵ اختصاص یافت). پس از تعیین مجموع امتیازها، با عنایت به اینکه افراد مجرد فاقد امتیاز میزان تحصیلات همسر و فرزند و شغل همسر و برخی افراد متأهل نیز فاقد فرزند و در نتیجه فاقد امتیاز میزان تحصیلات فرزند بودند؛ امتیاز این سه گروه به تفکیک به عدد استاندارد Z تبدیل شد و افرادی که نمره استاندارد آنها کمتر از منفی یک ($Z < -1$) انحراف استاندارد بود، در طبقه پایین، بین منفی یک تا مثبت ($+1 < Z < -1$) یک انحراف استاندارد در طبقه متوسط و بیشتر از مثبت یک ($Z > +1$) انحراف استاندارد در طبقه بالا قرار گرفتند. به منظور مقایسه میانگین امتیازهای بین دو گروه زنان و مردان از آزمون t دو گروه مستقل در سطح معناداری $P < 0.05$ استفاده شد.

پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های تکمیل‌شده، مجموعه داده‌ها مربوط به وضعیت اجتماعی-اقتصادی و برخی عوامل دیگر به‌طور جداگانه طبقه‌بندی شد و به منظور انجام عملیات آماری از نسخه ۱۶ نرم‌افزار آماری SPSS^۳ استفاده شد. سپس از شیوه‌های آمار توصیفی (شاخص پراکندگی و گرایش مرکزی، مرتبه‌ها و نقطه‌های درصدی و نمره استاندارد Z) برای توصیف و طبقه‌بندی وضعیت اجتماعی-اقتصادی، برخی متغیرهای جامعه‌شناختی، نمایش جداول و نمودار استفاده شد. در ضمن برای مقایسه دو گروه مردان و زنان از آزمون پارامتریک t دو گروه مستقل در سطح معناداری $P < 0.05$ استفاده شد. شایان ذکر است پیش‌فرض‌های لازم به‌منظور استفاده از آزمون t دو گروه مستقل، بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها و همگونی واریانس داده‌هاست که با استفاده از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف و لیون بررسی شدند.

به‌منظور تعیین پایایی^۱ چک‌لیست از روش آلفای کرونباخ استفاده شد؛ برای این منظور ۳۰ نفر از نمونه‌های تحقیق در مطالعه مقدماتی^۲ بررسی شدند و پس از داده‌پردازی، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و مقدار ($\alpha = 0.84$) به‌دست‌آمده حاکی از همبستگی درونی و همگنی نسبتاً بالای سؤالات چک‌لیست بود.

به‌منظور تعیین امتیاز و رتبه افراد در متغیر وضعیت اجتماعی-اقتصادی، به هرکدام از این موارد با نظر چند تن از متخصصان امتیازی هم‌وزن با ارزش آن داده شد (بدین‌گونه که به میزان تحصیلات شرکت‌کننده در هر یک از سطوح زیردیپلم، دیپلم، فوق‌دیپلم یا دانشجوی، لیسانس، فوق لیسانس، دکتری حرفه‌ای و دکتری تخصصی امتیازهایی از ۵ تا ۲۸ تعلق گرفت. برای هر یک از گروه‌های مختلف شغلی کارمند، کارگر، خانه‌دار، آزاد، بازنشسته و سایر موارد امتیازی بین ۱۵ تا ۳۰ در نظر گرفته شد. برای هر یک از سطوح درآمد ماهانه کمتر از ۳۰۰، بین ۳۰۰ تا ۶۰۰، بین ۶۰۰ تا ۹۰۰ و بیش از ۹۰۰ هزار تومان امتیازی بین ۱۰ تا ۳۰ اختصاص گرفت؛ برای میزان تحصیلات همسر شرکت‌کننده امتیازهای بین ۴ تا ۲۹ و برای فرزند شرکت‌کننده بین ۲ تا ۲۷ متغیر بود. برای میزان مطالعه روزانه فرد در هر یک از سطوح کمتر از یک ساعت، بین یک تا دو ساعت، بین دو تا چهار ساعت، بین چهار تا شش ساعت و بیشتر از شش ساعت امتیازی بین ۲ تا ۲۵ تعلق گرفت. برای شغل همسر دو گروه شاغل و خانه‌دار در سؤال طراحی شده بود که به ترتیب ۱۵ و ۵ امتیاز گرفتند. به هر مسافرت خارج از کشور ۸ امتیاز و برای مسافرت‌های داخل کشور ۵ امتیاز در نظر گرفته شد. به هر یک از امکانات شخصی و رفاهی افراد مانند تلفن همراه، تعداد اتومبیل، رایانه شخصی، بیمه، حساب پس‌انداز و غیره ۳ امتیاز داده شد. برای افراد دارای مسکن

1. Reliability
2. Pilot study

3. Statistical Package for Social Science

نتایج و یافته های تحقیق

۳ درصد) آمار متعلق به افراد در طبقه بالا هستند. این نتایج به تفکیک زنان و مردان نشان داد، سطح وضعیت اجتماعی - اقتصادی بیشتر مردان (۵۰/۶ درصد) و زنان (۵۶/۵ درصد) شرکت کننده در ورزش همگانی پایین است.

پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات وضعیت اجتماعی - اقتصادی شرکت کنندگان در ورزش همگانی نشان داد، بیشترین شرکت کنندگان در ورزش همگانی در طبقه پایین (۵۳/۸ درصد) و متوسط (۴۳/۲ درصد) و کمترین

جدول ۱. نتیجه آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف

مردان		زنان		وضعیت اجتماعی - اقتصادی
ارزش P	آماره کولموگوروف-اسمیرنوف	ارزش P	آماره کولموگوروف-اسمیرنوف	
۰/۲۲۵	۱/۰۴۵	۰/۱۳۰	۱/۱۶۹	

جدول ۲. نتیجه آزمون لون

ارزش P	آماره F	وضعیت اجتماعی - اقتصادی
۰/۱۱۸	۲/۴۴	

جدول ۳. نتایج آزمون t-test دو گروه مستقل

ارزش P	درجه آزادی	ارزش t	اختلاف میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۲۵	۶۶۸	۱/۱۴۲	۲/۸۰	۳۰/۸۸	۸۵/۹۲	وضعیت اجتماعی - اقتصادی مردان
				۳۲/۱۹	۸۳/۱۲	وضعیت اجتماعی - اقتصادی زنان

درصد) و زنان (۱۹/۴ درصد) با ۳۵/۳ درصد دارای مدرک دیپلم و اقلیت مردان (۳/۸ درصد) و زنان (۲/۲ درصد) با ۶ درصد دارای مدرک فوق لیسانس و بالاترند. همچنین همسر اکثریت مردان (۱۸/۸ درصد) و زنان (۲۱/۳ درصد) با ۴۰/۱ درصد دارای مدرک دیپلم و همسر اقلیت مردان (۱/۹ درصد) دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر و همسر اقلیت زنان (۴/۱ درصد) دارای مدرک فوق دیپلم بوده اند. به علاوه میزان تحصیلات بیشتر فرزندان زیر دیپلم (۳۱/۷ درصد) و سپس لیسانس (۲۷/۳ درصد) بود؛ در این میان ۱۰/۳ درصد فرزندان مردان و ۱۷ درصد فرزندان زنان، دارای تحصیلات لیسانس بودند. در ضمن مشخص شد، بیشترین شرکت کنندگان در ورزش همگانی به ترتیب با ۳۸/۳ درصد (۱۷۸ نفر) و ۲۳/۴ درصد (۱۰۹ نفر) دانش آموخته رشته علوم انسانی و رشته مهندسی اند. در

همان طور که در جدول های ۱ و ۲ مشاهده می شود، نتایج حاصل از اجرای آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف نشان داد، توزیع فراوانی کلیه متغیرها منطبق با توزیع نرمال است. همچنین نتایج آزمون لیون حاکی از همگونی واریانس های دو گروه (زنان-مردان) بود. از این رو برای تحلیل داده ها از آزمون های آماری پارامتریک استفاده شد. داده های جدول ۳ نشان می دهد که بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی مردان با زنان شرکت کننده در ورزش همگانی تفاوت معناداری وجود ندارد ($P > 0.05$).

بررسی میزان تحصیلات شرکت کنندگان در ورزش همگانی نشان داد (جدول ۲)، اکثریت مردان (۱۵/۹

۱. تفاوت در تعداد آزمودنی های گزارش شده در هر یک از جداول به دلیل عدم پاسخگویی آزمودنی های تحقیق به سؤال مربوط به آن متغیر است. از این رو تعداد آزمودنی های تحقیق با تعداد گزارش شده در جداول یکسان نیست.

این میان در رشته فنی- مهندسی اغلب آقایان با ۱۸/۵ درصد (۸۶ نفر) و در رشته علوم انسانی اغلب بانوان با ۲۰/۵ درصد (۹۵ نفر) بودند که این تفاوت در بین آقایان و بانوان شایان توجه است. همچنین نتایج میزان مطالعه شرکت کنندگان در ورزش همگانی نشان داد، بیشتر افراد به ترتیب کمتر از یک ساعت در روز (۵۲/۴ درصد) و بین یک تا دو ساعت در روز (۳۳ درصد) مطالعه دارند، بنابراین با افزایش میزان مطالعه روزانه از میزان مشارکت افراد کاسته می شود. در این میان میزان مطالعه زنان کمی بیشتر از مردان است.

نتایج درباره نوع مسکن حاکی از این بود که بیشتر شرکت کنندگان در ورزش همگانی دارای منزل شخصی

۵۹/۳ درصد) و کمترین (۰/۹ درصد) آنها در منزل سازمانی سکونت داشتند. درباره وضعیت شغلی نتایج نشان داد، گروه های مختلف شغلی در ورزش همگانی مشارکت دارند؛ البته در گروه بانوان اکثریت (۳۶/۱ درصد) شرکت کنندگان خانه دار و کمترین (۰/۳ درصد) آنها کارگر و در گروه آقایان اکثریت (۲۰/۳ درصد) دارای شغل آزاد بودند و کارمندان و بازنشستگان در رتبه های بعدی قرار داشتند، همچنین کمترین میزان مشارکت آقایان در گروه شغلی کارگران مشاهده شد. نتایج درباره میزان درآمد نشان داد، اکثریت (۴۱/۵ درصد) درآمدی بین ۶۰۰- ۳۰۰ هزار تومان و کمترین آنها درآمدی بین ۹۰۰ هزار تومان داشتند.

این میان در رشته فنی- مهندسی اغلب آقایان با ۱۸/۵ درصد (۸۶ نفر) و در رشته علوم انسانی اغلب بانوان با ۲۰/۵ درصد (۹۵ نفر) بودند که این تفاوت در بین آقایان و بانوان شایان توجه است. همچنین نتایج میزان مطالعه شرکت کنندگان در ورزش همگانی نشان داد، بیشتر افراد به ترتیب کمتر از یک ساعت در روز (۵۲/۴ درصد) و بین یک تا دو ساعت در روز (۳۳ درصد) مطالعه دارند، بنابراین با افزایش میزان مطالعه روزانه از میزان مشارکت افراد کاسته می شود. در این میان میزان مطالعه زنان کمی بیشتر از مردان است.

نتایج درباره نوع مسکن حاکی از این بود که بیشتر شرکت کنندگان در ورزش همگانی دارای منزل شخصی

جدول ۴. فراوانی و درصد فراوانی رده سنی شرکت کنندگان در ورزش همگانی به تفکیک مردان و زنان

	کل	بزرگسالان	میانسالان	جوانان
مردان	فراوانی	۲۹۲	۱۲۹	۴۰
	درصد فراوانی	۴۷/۷	۲۱/۱	۶/۵
زنان	فراوانی	۳۲۰	۱۴۶	۲۶
	درصد فراوانی	۵۲/۳	۲۳/۹	۴/۲
کل	فراوانی	۶۱۲	۲۷۵	۶۶
	درصد فراوانی	۱۰۰	۴۵	۱۰/۷

جدول ۵. فراوانی و درصد فراوانی وضعیت تأهل شرکت کنندگان در ورزش همگانی به تفکیک مردان و زنان

	کل	نوع دیگر	مجرد	متأهل
مردان	فراوانی	۳۱۳	۱۰۰	۲۱۱
	درصد فراوانی	۴۸/۵	۰/۳	۳۲/۷
زنان	فراوانی	۳۳۲	۵	۲۷۸
	درصد فراوانی	۵۱/۵	۰/۸	۴۳/۱
کل	فراوانی	۶۴۵	۷	۴۸۹
	درصد فراوانی	۱۰۰	۱/۱	۷۵/۸

ورزشی و مشارکت در فعالیت های ورزشی با افزایش رفاه اقتصادی ناپایدار می شود و نمی توان اطمینان داشت که با افزایش درآمد کماکان رفتار قبلی تداوم یابد. بنابراین عدم مشارکت منظم افراد با وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالا در ورزش همگانی به عنوان تهدید محسوب می شود. شایان ذکر است نتایج به دست آمده با نتایج گزارش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۱) (۱۸) مبنی بر اینکه با بالا رفتن طبقه (پایگاه) اقتصادی- اجتماعی خانواده ها، نسبت کلی اجرای ورزش افزایش می یابد، در تضاد است. احتمالاً علت این مسئله جامعه آماری (در تحقیق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جامعه آماری کلیه شرکت کنندگان در ورزش های چهارگانه بوده است) و مؤلفه های متغیر مورد بررسی است.

یافته ها نشان داد بین وضعیت اجتماعی- اقتصادی مردان با زنان تفاوت معناداری وجود ندارد ($P > 0/05$). این امر احتمالاً به علت افزایش سطح تحصیلات جامعه و به ویژه زنان در چند سال اخیر و همچنین ورود زنان در عرصه های گوناگون اجتماعی و اقتصادی مانند کار و سرمایه گذاری در بنگاه ها است. این امر از نظر مدیریت ورزش فرصتی برای جذب حداکثری اقشار جامعه اعم از زنان و مردان محسوب می شود. البته از نظر فرهنگی به دلیل ایجاد محیطی متغیر در راستای دستیابی به توسعه و فقدان سیاست های پویا و روزآمد در ابعاد اجتماعی فرهنگی و به خصوص ورزش به عنوان خرده فرهنگی تأثیرگذار تهدیدی جدی تلقی می شود. در منابع موجود، پژوهشی در زمینه مقایسه این متغیر در بین زنان و مردان ورزشکار مشاهده نشد. نتایج نشان داد بیشتر شرکت کنندگان دارای تحصیلات دیپلم و کمترند، احتمالاً این مسئله به دلیل فراغت بیشتر این افراد باشد.

این یافته ها همسو با نتایج رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۸)، مظاهر (۱۳۸۹) و رضوی و طاهری (۱۳۸۹)

در این تحقیق افراد براساس طبقه بندی برودکین^۱ (۱۹۹۰) به سه گروه جوانان (۲۴-۱۶ سال)، میانسالان (۴۴-۲۵ سال) و بزرگسالان (۴۵ سال به بالا) تقسیم شدند (۱۹). نتایج نشان داد (جدول ۴)، بیشترین و کمترین میزان مشارکت به ترتیب متعلق به بزرگسالان (۴۵ درصد)، میانسالان (۴۴/۳ درصد) و جوانان (۱۰/۷ درصد) است. همچنین نتایج در زمینه وضعیت تأهل شرکت کنندگان در ورزش همگانی نشان داد (جدول ۵)، بیشتر افراد (۷۵/۸ درصد) متأهل و افراد مجرد (۲۳/۱ درصد) و افرادی که همسرشان فوت یا جدا شده اند (۱/۱ درصد)، به ترتیب در رده های بعدی قرار دارند. شایان ذکر است تعداد مردان مجرد نسبت به زنان مجرد دو برابر است، ولی این تفاوت بین مردان و زنان متأهل چشمگیر نبوده است.

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش نشان داد، بیشتر شرکت کنندگان در ورزش همگانی از نظر وضعیت اجتماعی- اقتصادی طبقه متوسط و پایین هستند. این نتایج با یافته های پژوهش های رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۸)، مظاهر (۱۳۸۹) و رضوی و طاهری (۱۳۸۹) همسوست (۱۵،۸،۷). احتمالاً دلیل این امر رایگان بودن و کم هزینه بودن آن است. مشارکت افراد با وضعیت اجتماعی- اقتصادی پایین در فعالیت های ورزش همگانی برای مدیریت شهری فرصتی برای کاهش فاصله محروم و برخوردار تلقی می شود. از سوی دیگر، شاید افراد با وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالا بیشتر از باشگاه های خصوصی برای ورزش کردن استفاده می کنند. شاهد این امر مشارکت زنان طبقات بالای اجتماعی- اقتصادی، در ورزش هایی پرخرج و مهیج از جمله اسب سواری، پاتیناژ، گلف و تنیس است. همچنین عضویت در تشکلهای

همسوست (۸، ۱۵). از طرفی عطارزاده و سهرابی (۱۳۸۵) نشان دادند دانش‌آموزان، دانشجویان، پزشکان و دانشگاهیان گرایش بیشتری به شرکت در فعالیت‌های ورزشی داشتند (۱۱). بنابراین فرصت مطلوبی برای آموزش حرکات ورزش متناسب با ارگونومی گروه‌های شغلی مختلف مهیاست.

در این تحقیق افراد براساس طبقه‌بندی برودکین به سه گروه جوانان (۲۴-۱۶ سال)، میانسالان (۲۵-۴۴ سال) و بزرگسالان (۴۵ سال به بالا) تقسیم شده‌اند (۱۹). نتایج نشان داد (جدول ۴)، بیشترین و کمترین میزان مشارکت به ترتیب متعلق به بزرگسالان (۴۵ درصد)، میانسالان (۴۴/۳ درصد) و جوانان (۱۰/۷ درصد) است. این نتایج تقریباً همسو با یافته‌های رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۸) و متضاد نتایج احسانی و همکاران (۱۳۸۶) و مظاهر (۱۳۸۹) است (۸، ۱۵). احتمالاً علت این تضاد عدم اعتبار شیوه طبقه‌بندی گروه‌های سنی و تفاوت در نمونه و جامعه آماری تحقیقات ذکر شده است. در بیشتر تحقیقات یادشده جوانان مشارکت کمتری داشتند که این امر به‌عنوان تهدید تلقی می‌شود. همچنین نیاز به پژوهش درباره نحوه گذران اوقات فراغت جوانان ضرورت می‌یابد.

نتایج در زمینه وضعیت تأهل شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی نشان داد (جدول ۵)، بیشتر افراد (۷۵/۸ درصد) متأهل و افراد مجرد (۲۳/۱ درصد) و افرادی که همسرشان فوت یا جدا شده‌اند (۱/۱ درصد)، به ترتیب در رده‌های بعدی قرار دارند. این نتایج همسو با یافته‌های رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۸) و مظاهر (۱۳۸۹) و متضاد نتایج وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۱)، احسانی و همکاران (۱۳۸۶) است (۱۸، ۱۵، ۸، ۱۰). به نظر می‌رسد مشارکت افراد متأهل فرصتی برای گسترش و ترویج فرهنگ ورزش در کوچک‌ترین نهاد اجتماعی یعنی خانواده است.

است (۸، ۱۵، ۸، ۷). شرکت افراد با تحصیلات پایین به‌عنوان فرصت تلقی می‌شود، تا مدیریت شهری با برگزاری کارگاه‌ها، دوره‌ها و حتی از طریق توزیع بروشور، شهروندان و به‌ویژه زنان را از اهمیت ورزش در نشاط و شادابی خانواده و تأثیر ورزش بر رشد حرکتی و هوش کودکان و غیره آگاه سازد. بلکه از این راه بتوان به گسترش ورزش همگانی و در نتیجه سلامت جامعه کمک کرد. به‌علاوه عطارزاده و سهرابی (۱۳۸۵) بیشترین میزان گرایش به ورزش را در بین سطح تحصیلات بالا (دکتری و کارشناسی) گزارش کرده‌اند. شاهد این امر تأثیر سطح تحصیلات بر انگیزه افراد است (۱۱). افراد تحصیل‌کرده انگیزه‌های درونی قوی‌تری نسبت به افراد دارای سطح تحصیلات پایین‌تر دارند. این امر فرصتی در اختیار برنامه‌ریزان است. شاید این گروه به دلیل عدم فراغت از شرکت در فعالیت‌های ورزشی دور مانده‌اند.

نتایج درباره نوع مسکن حاکی از این بود که بیشتر شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی منزل شخصی (۵۹/۳ درصد) داشتند و کمترین (۰/۹ درصد) آنها در منزل سازمانی سکونت داشتند. این نتایج با یافته‌های مظاهر (۱۳۸۹) همسوست (۱۵)، بنابراین یکی از عوامل عمده که سبب گرایش به ورزش می‌شود، مسئله مسکن است که در جامعه ما به صورت معضلی بزرگ خودنمایی می‌کند.

درباره وضعیت شغلی نشان داد، گروه‌های مختلف شغلی در ورزش همگانی مشارکت دارند. البته در گروه بانوان بیشتر (۳۶/۱ درصد) شرکت‌کنندگان خانه‌دار و کمترین (۰/۳ درصد) آنها کارگر بودند و در گروه آقایان اکثریت (۲۰/۳ درصد) دارای شغل آزاد بودند و کارمندان و بازنشستگان در رتبه‌های بعدی قرار داشتند.

همچنین کمترین میزان مشارکت آقایان در گروه شغلی کارگران مشاهده شد. این یافته‌ها تقریباً با نتایج رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۸) و مظاهر (۱۳۸۹)

جاذب بودن ورزش برای عموم، توان بالقوه اسلام برای رواج تحرک و تربیت بدنی و نظر مثبت فقها و اندیشمندان ایرانی در مورد ورزش، وجود رسانه های بین المللی و اینترنت برای اطلاع رسانی، وجود پتانسیل های ورزش برای آموزش و قانون پذیر کردن شهروندان، نقش مثبت ورزش در افزایش روحیه همکاری و کارگروهی و هدف گرا کردن جامعه، نقش مثبت ورزش برای کاستن آفات و ناهنجاری های اجتماعی، تأکید بر رایگان بودن ورزش همگانی در قانون اساسی و توانایی ورزش برای کاهش محرومیت اجتماعی و نزدیکی به جامعه.

ضعفها: بی توجهی رسانه ها از جمله تلویزیون در توسعه ورزش همگانی، کمبود دسترسی و تساوی و کافی نبودن امکانات و تجهیزات در ورزش همگانی، فقدان برنامه های مدون و یکپارچه برای تشویق و ترغیب مردم به ورزش همگانی، عدم تبلیغات در رسانه ها و مطبوعات برای ورزش همگانی، نقض در مدیریت و برنامه ریزی ورزش همگانی و فقدان مدیریت واحد و سیاست یکسان در زمینه ورزش همگانی، فقدان برنامه منظم و مشخص در خصوص ورزش همگانی، کمبود بودجه ورزش همگانی، عدم بهره گیری از تسهیلات و فناوری روزآمد برای آموزش مربوط به ورزش همگانی، نامناسب بودن فضای تمرین برای زنان، نازل بودن فرهنگ ورزش کردن در جامعه، فقدان فرهنگ هزینه کردن (وقت) برای ورزش، رواج برنامه های تفریحی کاذب در جوامع شهری، فقدان نظارت اثربخش بر عملکرد شرکت کنندگان ورزش همگانی، استاندارد نبودن فرایند ورزش همگانی، دانش پایین برخی مربیان، نازل بودن عضویت در تشکلهای ورزشی، نبود هماهنگی بین ارگانها و موسسات متولی ورزش همگانی در برنامه ریزی و نبود اتفاق نظر در مورد تعاریف ورزش همگانی در بین برنامه ریزان و سیاستگذاران جامعه.

در آخر به منظور ارائه سیاستها، راهکارها و پیشنهادهای مبتنی بر واقعیات موجود و به منظور تحقق راهبردها و نیل به چشم اندازهای ۲۰ ساله ورزش همگانی کشور با تأکید بر وضعیت اجتماعی-اقتصادی شرکت کنندگان در ورزش همگانی از تحلیل سوات^۱ استفاده شد. فهرستی از قوتها، ضعفها، فرصتها و تهدیدهای موجود استخراج شده است. برای تعیین این موارد از روشهای زیر بهره گرفته شد: ۱. مقایسه با الگوهای مبنا: پس از شناخت وضعیت موجود عوامل مؤلفهها یا مصادیق، مقایسه با الگوهای مبنا صورت می پذیرد. عملکرد کمتر از میانگین الگوهای مبنا به عنوان ضعف و مقادیر بالاتر از آن به عنوان قوت در نظر گرفته می شود؛ ۲. مقایسه با ذهنیت خبره: مقایسه وضعیت با ذهنیت خبره یکی از مبانی تشخیص سوات به شمار می آید؛ ۳. منطقی کردن وضعیت: از منطقی کردن عوامل و روابط وضعیت موجود با استفاده از فنون سیستمی برای یافتن کاستیها و فزونیها استفاده می شود.

قوتها: وجود فدراسیون ورزش همگانی و گسترش ورزش همگانی در شهرداریها، اختصاص ورزش صبحگاهی به عنوان یکی از برنامه های رادیو و تلویزیون، وجود پایگاه های ورزش صبحگاهی در پارکها و اماکن ورزشی، وجود برخی برنامه های رادیو و تلویزیون برای آموزش و ترویج ورزش همگانی، افزایش حجم برنامه های ورزش همگانی از سوی مدیریت شهری، افزایش همایشها و گردهمایی های محله ای در راستای گسترش ورزش شهروندی، رایگان بودن شرکت کردن در ورزش همگانی،

۱. سوات (SWOT) ابزاری کارآمد برای شناسایی شرایط محیطی و توانایی های درونی یک سازمان است. اس دبلیو او تی در انگلیسی حروف اول کلمات قوت (Strength)، ضعف (Weakness)، فرصت (Opportunity) و تهدید (Threat) است. قوتها و ضعفها واقعیات موجود سازمان است که در کنترل دولت و مدیریت شهری می باشد و در اصطلاح سیستم نامیده می شود. از طرف دیگر، فرصتها و تهدیدها از محیط یعنی شرکت کنندگان در ورزش همگانی به دست آمده است که خارج از کنترل حکومت و مدیریت شهری است.

فرصت‌ها: مشارکت گروه‌های شغلی گوناگون، مشارکت افراد با وضعیت اجتماعی- اقتصادی پایین، نبود تفاوت معنادار بین وضعیت اجتماعی- اقتصادی مردان با زنان ($P > 0.05$)، گرایش و نگرش زیاد و انگیزه درونی قوی نسبت به ورزش در بین افراد با تحصیلات کارشناسی و بالاتر، بیشترین شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی (۳۹ درصد) دارای تحصیلات دیپلم و کمتر بوده‌اند، بیشتر شرکت‌کنندگان متأهل و در رده‌سنی بزرگسالان و میانسالان بوده‌اند، بیشتر شرکت‌کنندگان بیش از یک سال در ورزش همگانی شرکت داشته‌اند، تأکید پزشکان به اهمیت ورزش در سلامتی، افزایش شمار دانش‌آموخته-گان رشته تربیت‌بدنی و امکان استفاده از آنها در پایگاه-های ورزش همگانی، اتلاف اوقات فراغت بر اثر عدم ورزش همگانی، زیاد بودن مرگ‌ومیر زودرس بر اثر کم‌تحركی، وجود فضاهای طبیعی مناسب ورزش و تفریحات سالم در کشور.

تهیدها: محیطی متغیر و درحال توسعه سریع و فقدان سیاست‌های پویا و روزآمد در ورزش به‌عنوان گسترده‌ترین فعالیت اجتماعی، وجود رابطه مستقیم بین تحصیلات و پرداختن به ورزش، به‌عبارت دیگر با افزایش تحصیلات از میزان مشارکت کاسته می‌شود، عدم مشارکت منظم افراد با وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالا، نازل بودن نسبی پرداختن به ورزش همگانی در میان جوانان نسبت به میانسالان و بزرگسالان، کاهش ساعات اوقات فراغت به دلیل مشکلات معیشتی، عدم امکان حضور بخش عمده‌ای از بانوان در ورزش همگانی، پایین بودن سطح اطلاعات جامعه نسبت به فواید فعالیت‌بدنی و زبان‌های کم‌تحركی، رواج زندگی غیرفعال در میان جامعه و تغییر ساختار شهرها و کاهش فضاهای باز و طبیعی.

سیاست‌ها، راهکارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و بهره‌گیری از فناوری‌های نو در آموزش و ترویج فرهنگ ورزش و تحرک در جامعه به‌منظور جلب مشارکت افراد با وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالا:

در این زمینه مسئولان ورزش همگانی کشور با همکاری متخصصان فناوری‌های نو می‌توانند با ساخت برنامه‌های آموزش ورزش و پخش این‌گونه برنامه‌ها در تلویزیون یا وبسایتی ویژه به ترویج و آموزش ورزش همگانی برای جلب افراد با تحصیلات بالا اقدام کنند. از دیگر راهکارها در این زمینه می‌توان به ایجاد نظام متمرکز، یکپارچه و فراگیر اطلاعاتی در شهرها و در راستای ترویج و تبلیغ برنامه‌های ورزش همگانی اشاره کرد. همچنین می‌توان از طریق همکاری با رسانه‌های جمعی و ساخت فیلم‌ها و برنامه‌های آموزشی برای ارتقای آگاهی جامعه نسبت به اهمیت ورزش همگانی اقدام کرد. به‌علاوه ترویج فرهنگ هزینه کردن برای ورزش در میان افراد دارای وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالا از طریق فناوری نو پیشنهاد می‌شود.

شاخص ارزیابی عملکرد پیشنهادی برای کنترل سیاست مذکور که در زمان برنامه‌ریزی تعیین شده است عبارت‌اند از: بررسی کمیت و کیفیت برنامه‌های آموزشی، ترویجی در تلویزیون و فضای مجازی اینترنت پس از یک دوره یکساله. بررسی تأثیر فناوری‌های نو در آموزش و ترویج فرهنگ و جذب افراد به ورزش، به‌علاوه میزان مشارکت افراد با وضعیت اجتماعی- اقتصادی و تحصیلات بالا در ورزش پس از اجرای سیاست و راهکارها در یک دوره سه ساله.

اختصاص بودجه به‌منظور تبلیغ و ترویج ورزش همگانی به مراکز علمی:

در ضمن می‌توان با برپایی خانه ورزشکار محله در مراکز تحت پوشش مدیریت شهری نسبت به تبدیل ورزش به هنجار اجتماعی با کمک پیشکسوتان ورزشی اقدام کرد. به‌علاوه برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های توجیهی با تأکید بر اهمیت ورزش در خانواده از منظر اسلام، روایات و علم پیشنهاد می‌شود. در ضمن تأکید مقامات و اشخاص تأثیرگذار به شرکت مردم در ورزش با استفاده از روایات، اشعار و شعارهای ورزشی مناسب، احتمالاً تأثیرات مطلوبی در گسترش ورزش همگانی خواهد داشت. در نهایت بررسی نحوه گذران اوقات فراغت افراد مجرد به‌منظور سیاستگذاری در این بخش ضروری به نظر می‌رسد.

ترویج و آموزش علوم مختلف ورزشی مانند حرکات اصلاحی

و تغذیه و رشد حرکتی در ایستگاه‌های ورزش همگانی

با عنایت به شرکت افراد با تحصیلات پایین و گروه‌های مختلف شغلی پیشنهاد می‌شود، تا مدیریت شهری با برگزاری کارگاه‌ها، دوره‌ها و حتی از طریق توزیع بروشور، شهروندان و به‌ویژه زنان را از اهمیت ورزش در نشاط و شادابی خانواده و تأثیر ورزش بر رشد حرکتی و هوش کودکان و غیره آگاه سازد. همچنین با آموزش حرکات اصلاحی و درمانی توسط کارشناسان یا توزیع بروشورهای تک‌آموز متناسب با ارگونومی گروه‌های شغلی مختلف می‌توان به کاهش عوارض ناشی از ناهنجاری‌های جسمانی و عادت‌های حرکتی غلط در مشاغل و در نتیجه افزایش سلامت، بهره‌وری و هزینه کمتر برای فرد و سازمان محل خدمتش کمک کرد. به‌منظور کنترل و تضمین دستیابی به سیاست مذکور، بررسی میزان مراجعه شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی به پزشک به‌علت مشکلات حرکتی مانند درد ستون فقرات، پا و ناتوانی در راه رفتن، نشستن و خوابیدن مطلوب پس از یک دوره یک‌ساله به‌عنوان شاخص ارزیابی عملکرد از پیش تعیین شده پیشنهاد می‌شود.

از آنجا که بیشتر افراد با تحصیلات بالا نگرش و گرایش بالایی برای مشارکت در ورزش دارند، احتمالاً به‌دلیل عدم فراغت کافی از شرکت در فعالیت‌های ورزشی دور مانده‌اند. از این رو برپایی خانه ورزش (منظور از خانه ورزش فضایی متفاوت از سالن‌های ورزشی مرسوم است و دارای سالن‌های مانند بانجی‌جامپینگ، صخره‌نوردی، سلف غذاخوری و استراحت و گفت‌وگو در فضای ورزشی و غیره) در افزایش سرانه اماکن ورزشی مراکز علمی و دانشگاه‌ها به‌عنوان یک راهکار معرفی می‌شود. شاخص ارزیابی عملکرد پیشنهادی برای سیاست مذکور اندازه‌گیری میزان سرانه اماکن ورزشی مراکز علمی و دانشگاه‌ها پس از یک دوره سه‌ساله است.

ترویج فرهنگ مشارکت همگانی در رفع مشکلات شهر

ناهنجاری‌های اجتماعی از طریق ورزش همگانی

در راستای دستیابی به توسعه، جامعه رشد سریعی داشته و این مسئله موجب به‌وجود آمدن محیطی متغیر شده است. این امر در ورزش به‌عنوان خرده‌فرهنگی تأثیرگذار و به‌منزله گسترده‌ترین فعالیت اجتماعی، فقدان سیاست‌های پویا و روزآمد را در پی داشته است. با عنایت به نتایج تحقیق حاضر که نشان داد بیشتر شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی دارای تحصیلات دیپلم و کمترند، بستر مناسبی برای افزایش آگاهی و معرفت افراد در خلال ورزش همگانی مهیاست. بنابراین پیشنهاد می‌شود با مشارکت پیشکسوتان و قهرمانان سابق در امر آموزش، به تبلیغ و ترویج ورزش و فرهنگ پهلوانی در جامعه شهری اقدام شود؛ همچنین در هر جلسه تمرین ۱۵ دقیقه از وقت برای انتقال اطلاعات صحیح و کاربردی توسط مربی یا سایر کارشناسان در زمینه‌های مختلف (استفاده از ورزشکاران با تحصیلات بالا و متخصص مطلوب‌تر است) به‌منظور افزایش آگاهی شرکت‌کنندگان از رفتارهای پرخطر اجتماعی اختصاص داده شود.

منابع و مآخذ

۱. احسانی، محمد؛ کوزه‌چیان، هاشم؛ کشکر، سارا (۱۳۸۶). «بررسی و تجزیه و تحلیل عوامل بازدارنده و میزان مشارکت زنان شهر تهران در فعالیت‌های ورزش تفریحی»، نشریه پژوهش در علوم ورزشی، ش ۱۷، ص ۸۷-۶۳.
۲. اداره کل تنقیح و تدوین مقررات مجلس شورای اسلامی (۱۳۵۹). «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، فصل اول، اصل سوم، بند سه، ص ۲۶.
۳. اسلامی، ایوب؛ محمودی، احمد؛ خبیری، محمد؛ نجفیان رضوی، سیدمهدی (۱۳۹۲). «نقش وضعیت اجتماعی-اقتصادی (SES) در انگیزه مشارکت شهروندان به ورزش های همگانی-تفریحی»، نشریه پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی، دوره ۲، ش ۳، ص ۱۰۴-۸۹.
۴. پهلوان صادق، اعظم؛ کجاف، محمدباقر (۱۳۹۰). «نقش واسطه‌ای فرایند آموزش ریاضی و فرهنگ مدرسه در ارتباط میان وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده و باورها و ارزش‌ها درباره یادگیری ریاضی با نگرش ریاضی»، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ش ۴۰، ص ۱۶۸-۱۴۹.
۵. خوش‌چهره، محمد (۱۳۸۹). «ورزش، اقتصاد شهری، حکمرانی یا مدیریت واحد شهری»، دومین همایش ملی توسعه ورزش شهروندی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تالار امام علی (ع)، تهران، ص ۲.
۶. رحمانی‌نیا، فرهاد؛ دانشمندی، حسن؛ تقی‌پور، امیر (۱۳۸۸). «رابطه کم‌وزنی با آمادگی جسمانی و وضعیت اجتماعی-اقتصادی دانش‌آموزان»، نشریه علوم زیستی ورزش، ش ۳، ص ۱۴۴-۱۲۷.
۷. رضوی، محمدحسین؛ اشکوه طاهری، رضا (۱۳۸۹). «بررسی وضعیت اجتماعی-اقتصادی (SES) افراد شرکت‌کننده در فعالیت‌های ورزشی همگانی استان مازندران»، نشریه مدیریت ورزشی، ش ۵، ص ۵۴-۲۱.
۸. رضائی‌نژاد، رحیم؛ محبی، حمید؛ دمیرچی، ارسلان (۱۳۸۸). «بررسی انگیزه‌های شرکت‌کنندگان در ورزش‌های همگانی در فضاهای روباز»، نشریه مدیریت ورزشی، ش ۲، ص ۱۹-۵.
۹. سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴). «سند تفضیلی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور»، تهران: سیب سبز، ص ۳۲-۴۰.
۱۰. صفانی، علی محمد (۱۳۸۰). «نحوه گذراندن اوقات فراغت دانشجویان دختر دانشگاه‌های آزاد اسلامی کشور با تأکید بر فعالیت‌های ورزشی»، نشریه حرکت، دوره ۹، ش ۹، ص ۱۴۰-۱۲۷.
۱۱. عطارزاده، رضا؛ سهرابی، مهدی (۱۳۸۶). «توصیف نگرش و گرایش مردم شهر مشهد به فعالیت‌های حرکتی و ورزشی»، نشریه المپیک، ش ۱، ص ۳۷-۴۷.
۱۲. غفوری، فرزاد؛ رحمان‌سرشت، حسین؛ کوزه‌چیان، هاشم؛ احسانی، محمد (۱۳۸۲). «مطالعه و بررسی نگرش متخصصان تربیت‌بدنی به نقش رسانه‌های جمعی (راديو، تلویزیون و نشریات) در گرایش مردم به ورزش قهرمانی و همگانی»، نشریه حرکت، ش ۱۶، ص ۷۸-۵۷.
۱۳. کشاورز، لقمان؛ فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۸). «مدیریت سازمان‌های ورزشی»، چ دوم، تهران: اندیشه‌های حقوقی، ص ۱۱۰.
۱۴. گرماردی، غلامرضا؛ مرادی، علی (۱۳۸۹). «طراحی ابزار اندازه‌گیری وضعیت اقتصادی-اجتماعی در شهر تهران»، فصلنامه پایش، سال نهم، ش ۲، ص ۱۴۴-۱۳۷.

۱۵. مظاهرحاجی آقا؛ غلامرضا (۱۳۸۹). «بررسی انگیزه و رابطه آن با وضعیت اقتصادی و اجتماعی شرکت کنندگان در ورزش های صبحگاهی شهر تبریز»، پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه پیام نور، ص ۷۴-۱۱۵.
۱۶. مظفری، امیراحمد؛ محمدعلی، قره (۱۳۸۴). «وضعیت ورزش همگانی ایران و مقایسه آن با چند کشور منتخب جهان»، نشریه علوم حرکتی و ورزش، دوره ۳، ش ۶، ص ۱۷۱-۱۵۱.
۱۷. نصیرزاده، راضیه؛ چاری، حسین (۱۳۸۶). «تفاوت های جنس، سن و وضعیت اقتصادی - اجتماعی در باورهای مذهبی کودکان»، نشریه علمی پژوهشی روان شناسی تحولی، ش ۱۳، ص ۶۷-۵۳.
۱۸. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۱). «رفتارهای فرهنگی ایرانیان، طرح ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی»، ص ۷۸-۱۰۳.
19. Brodtkin, P. Weiss, M. R. (1990). "Developmental differences in motivation for participating in competitive swimming". *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 12, p: 127.
20. Eime, R M., Charity, M. J., Harvey, J. T., Payne, W. R. (2015). "Participation in sport and physical activity: associations with socio-economic status and geographical remoteness". *BMC Public Health*, 15, p:434.
21. Federico, B., Falese, L., Marandola, D., Capelli, G. (2012). "Socioeconomic differences in sport and physical activity among Italian adults". *Journal of Sports Sciences*, 31(4), p:451.
22. Kanters, M. A., Jason, N. B., Michael, B. E., Jonathan, M. C., Myron, F. F. (2013). "School sport participation under two school sport policies: Comparisons by race/ethnicity, gender, and socioeconomic status". *Annals of Behavioral Medicine*, 45, pp:113-121.
23. Lisa, W. B., Liloyd, A., Boyette, J. E., Watkins, E., Lori, F., Dunbar, S. B., Brandon, J. (2002). "Personal characteristics that influence exercise behavior of older adults". *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 39(1), p: 95.
24. Sieracki, J., Leone, H. S. C., Miller, S. A., Lyons, J. S. (2008). "Individual and provider effects on mental health outcomes in child welfare: A three level growth curve". *Approach Children and Youth Services Review*, 30, pp: 800-808.
25. Vandendriessche, J. B., Vandorpe, B. F., Vaeyens, R., Malina, R., Lefevre, J., Lenoir, M., Philippaerts, R. M. (2012). "Variation in sport participation, fitness and motor coordination with socioeconomic status among Flemish children". *Pediatric Exercise Science*, 24, pp:113-12.